

Ukrayna'nın Kursk Hamlesi Neden bir Dönüm Noktası Olmadı?

Rusya-Ukrayna Savaşı yeni bir evreye geçti. Ukrayna 2022'de başlayan savaşta en büyük sınır ötesi hareketini gerçekleştirerek ilk kez Rusya topraklarına girdi ve yaklaşık 2.000 kilometrekarelik Rus toprağını ele geçirdi. Bu sürpriz hamle hem Rusya'yı hem de dünyayı şaşırttı çünkü Rusya'nın bazı sınırlarını koruyamadığı ortaya çıktı. Ukrayna'nın bu bölgeleri ele geçirerek Rusya ile toprak takası planlandığı yönünde değerlendirmeler yapıldı. Rusya ise sınırlarındaki güvenlik sorunu iddialarını reddederek Kursk bölgesini yeniden ele geçirmek için karşı hamle başlattı.

Kursk hareketi 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Ukrayna'nın Rusya'ya karşı giriştiği en büyük saldırı olarak tarihe geçti. Birçok kişiye göre bu hareket 2022'den bu yana devam eden savaşta bir dönüm noktası niteliğinde. Üstelik bu sefer sahada Ukrayna yanlısı Rus savaşçıların yerine Ukrayna ordusunun kendisi var. Ukrayna ilk kez kendi toprakları dışına çıkarak Rusya topraklarına girdi; yani savaşın başındaki Rusya'nın hamlesini bu kez Ukrayna yapmış oldu.

Ukrayna ve Rusya için Kursk'un Stratejik Önemi

Hem tarihi hem de stratejik (lojistik, enerji altyapısı vb.) açıdan önemli bir bölge olan Kursk, 2. Dünya Savaşı'nın ve Nazi Almanyası'nın sonunun başlangıç noktasıdır. 1943'te Nazi Almanyası Kursk bölgesine taarruz başlatmış ve Nazi Almanyası ile Sovyetler Birliği (SSCB) orduları arasında tarihin en büyük "tank savaşı" yaşanmıştır. Burada Sovyetlerin direnişi savaşın ve Nazi Almanyası'nın kaderini değiştirmiştir. Kursk'ta yenilen Almanlar tüm savaşı kaybetmeye başlamış; böylece doğu cephesinde inisiyatif SSCB'ye geçmiş ve savaşın sonuna kadar da öyle kalmıştır.

Kursk bölgesi stratejik açıdan oldukça önemlidir. Rusya'nın savunma sanayii ve enerji altyapısı için kritik bir konumu olan bölge, Ukrayna topraklarına yakınlığı sebebiyle Rusya'nın batı cephesindeki operasyonlarında stratejik öneme sahiptir. Ayrıca kuzeye doğru gidildiğinde Belarus hattı bulunmasından dolayı Kursk'taki askeri hareketlilik/çatışmalar Rusya'nın en büyük müttefiklerinden Belarus'u da rahatsız etmektedir.

Askeri bir strateji olarak Rus topraklarında ilerlemek Ukrayna'ya avantaj sağlayabilir. Fakat hala birçok sorunla uğraşan Ukrayna ordusunun bu durumu ne kadar sürdürebileceği belirsiz. Diğer taraftan Ukrayna, ele geçirdiği Rus topraklarında bir tampon bölge oluşturabilir. En önemlisi ise, ele geçirilen yerlerin Rus ordusunun lojistik hatlarının kritik bir noktasında bulunmasıdır. Ukrayna ordusu bölgedeki köprüleri havaya uçurarak Rusların ikmal hatlarına darbe vurmaya amaçlamaktadır. Ayrıca söz konusu saldırı, Rusya'yı zor durumdaki sınır bölgesine daha fazla asker konuşlandırmak durumunda da bırakabilir.

Kursk Saldırısının Motivasyonu ve Hedefleri

Rusya'nın Ukrayna işgali uzun zamandır gündemden düşmüştü. İsrail'in Gazze katliamı/işgali bir anlamda Rusya'yı rahatlatmıştı. Çünkü dünya kamuoyu dikkatini Gazze'ye çevirmişti. Ancak Ukrayna'nın 22. Mekanize Tugayı'na bağlı askerleri Rusya'nın Kursk bölgesindeki Nikolayev-Daryino ve Oleshnya sınır köylerine 11 tank ve 20'den fazla zırhlı savaş aracıyla saldırınca Rus ordusu hazırlıksız yakalandı ve geniş Rus coğrafyasında bazı sınır bölgelerinin korumasız olduğu ortaya çıktı.

Ukrayna'nın doğusunda aylardır kademeli olarak ilerleyen ve işgal ettiği bölgelerde büyük bir savunma hattı kuran Rusya, Ukrayna'nın farklı bir bölgeden saldırıya geçeceğini hesap edememiş görünüyor. Kimilerine göre bu hareket Ukrayna'nın elini güçlendiren çok stratejik bir hamle. Ukrayna ordusuna

sağladıkları silahların yanı sıra bu hareketin planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde Batılı devletlerin büyük payı olduğu düşünülüyor.

Ukrayna'nın sürpriz saldırısının çeşitli siyasi ve askeri nedenleri var. Örneğin Ukrayna mümkün olduğunca fazla Rus toprağını ele geçirerek Moskova üzerinde baskı kurmak istiyor.

Ukrayna tarafı Kursk'u küçük fakat çok önemli anlamında "taçtaki mücevher" olarak nitelendiriyor. Bundan dolayı Ukrayna Devlet Başkanı Zelensky de Rusya'da ele geçirilen toprakları "takas fonu" olarak tanımlıyor. Savaşın başından bu yana Rusya'nın ilhak ettiği tüm bölgelerle Kursk'u takas edebileceklerini ima ediyor. Zelensky "Ukrayna, Rus topraklarını işgal etmekle ilgilenmiyor." derken Zelensky'nin danışmanı Podolyak, Rusya topraklarındaki operasyonun temel hedeflerinden birini "Moskova'yı Kiev şartlarına göre müzakereye ikna etmek" olarak açıkladı. Nihayetinde bu durumun Rusya ile olası barış görüşmelerinde Ukrayna'nın elini güçlendirmesi hedefleniyor. Elbette ki Rusya da Ukrayna'nın Kursk hamlesinin olası barış müzakerelerinde masaya getireceğini değerlendiriyor.

Öte yandan bakıldığında Ukrayna 2.000 kilometrekarelik bir alanı masaya koyup karşılığında Donetsk veya Donbass bölgesinden Rus ordusunun çekilmesini talep edecek olsa bile Rusya'nın bu teklifi kabul etmesi pek akla yakın görünmüyor. Ukrayna'nın bu hareketinin hem Rusların moralini bozma hem de Ukrayna halkının moralini bir nebze de olsa yükseltme amacına yönelik olduğu düşünülüyor. Çünkü bu saldırıyla uzun süredir savaştan ve en son 2023 yazındaki karşı saldırıda da olumlu ilerleme sağlayamayan Ukrayna ordusu, bu başarı hikayesiyle önemli bir motivasyon kazandı. Aynı zamanda Kiev'in müttefiklerine Ukrayna ordusunun savaşta inisiyatifini ele alabileceği yönünde güçlü bir mesaj da verilmiş oldu. Ukrayna bu mesajı hem Batılı müttefiklerine hem de Rusya'ya verdi. Batılı müttefiklerine bu mesajı vermesinin altında, her türlü desteği (silah ve diplomatik destek) devam ettirmelerini sağlama düşüncesi yatıyor. Daha da önemlisi Kiev, Batılı müttefiklerinden bir süredir isteyip de alamadığı stratejik silahları alabilmeyi ve Rusya'ya karşı bunların kullanım alanlarını genişletmelerini talep ediyor; ayrıca ABD'de kasım ayında yapılacak başkanlık seçimleri öncesinde Biden hükümetinin elini güçlendirmek istediği de anlaşılıyor.

Kursk hareketini aynı zamanda Ukrayna'nın iç huzursuzluğuna yönelik stratejik bir adım olarak görmek de mümkün. Geçtiğimiz günlerde Ukrayna'daki hükümet kabinesinde yaşanan değişiklikler, Ukrayna'nın Kursk saldırısına devam ettiği ve Rusya'nın Ukrayna şehirlerine füze saldırılarını artırdığı bir dönemde gerçekleşti. Cephelede Rus ilerleyişi durdurulmaya çalışılırken kabinde böylesi değişikliklerin olması, savaştan yana memnuniyetsizliği olan halkın desteğini tekrar diri tutma çabası olarak görülüyor. Ayrıca bazı bakanların ve üst düzey yetkililerin istifalarının ardında, performans eksiklikleri ve liderlik anlaşmazlıklarının bulunduğu da belirtmek gerekir. Örneğin son zamanlarda Polonya'yı rahatsız eden açıklamalarıyla iki ülke arasında krize sebep olan Dışişleri Bakanı Dmitro Kuleba'nın yerine Cumhurbaşkanı Ofisi Başkan Yardımcısı Andrii Sybiha'nın atanması, Ukrayna'nın diplomatik çabalarını yeniden şekillendirme arayışı olarak görülebilir. Bu yönüyle Kursk hamlesi, Zelensky'nin savaşı kontrol altında tuttuğunu göstermeye yönelik bir çaba olarak da değerlendirilebilir.

Kursk Saldırısı Rusya'nın Ukrayna Çıkmazını Ortaya Çıkardı

Ukrayna'nın Kursk hareketi Rusya içinde de bazı tartışmalara sebep oldu. Her ne kadar Rus ordusu güçlü olsa da savaşın belli alanlarda ülkeyi çürüttüğü ortaya çıktı; öyle ki tanksavar savunma sistemleri vb. için yapılan ihalelerdeki şartlar dahi yerine getirilmedi.

Rusya'daki bu durum farklı alanlar için de söz konusu. Genelkurmay Başkanı Yarosimov ile ilgili birçok eleştiri yapılsa da hala görevine devam ediyor. Şöyle ki Rus kamuoyunda Yarosimov'un Kursk saldırısıyla ilgili uyarı aldığı ancak bunun küçük bir baskın olacağını düşündüğü konuşuluyor.

Kimi yorumculara göre Kursk saldırısı Kremlin'e darbe indirerek ülkenin korunmasındaki başarısızlığı gözler önüne serdi ve Putin'in "Rusya'nın düşmanlarından zarar görmediği" söylemini tartışmaya açmış oldu. Bölgede yaşanan son gelişmeler üzerine Rusya'nın seçkin özel kuvvetleri, Çeçenlerden oluşan milisler ve deneyimli Wagner paralı askerleri Kursk bölgesine intikal etti. Ancak şu ana kadar Ukrayna birliklerini bölgeden çıkarma konusunda başarı sağlanamadı.

Rusya ve Ukrayna yaklaşık 2.000 kilometre gibi oldukça uzun bir sınıra sahip. Rusya'nın bu savaşta kendi sınırlarını tahkim etmemiş olması, ekonomik ve askeri gücünün yetersizliğini gösteriyor. Kiev'in Batılı müttefiklerinin bugüne kadar Rusya'nın bu tür zayıflıklarını bilmelerine rağmen Ukrayna güçlerini kısıtlamaları, muhtemelen Rusya'yı kışkırtmama politikasının bir gereği idi. Kiev, Kursk harekatiyle sadece taktik seviyede bir başarı sağlamasına rağmen bu hareket; savaşın karakterini değiştirmesi, Rusya'nın küçük düşürülmesi ve Batı'da moral kazanılması açısından oldukça büyük bir etki yarattı. Ayrıca Rusya'nın nükleer tehditlerine ve savaşın yayılma riskine karşı Biden yönetiminin bu tür bir saldırıya izin vermesi, seçimler yaklaşırken Amerikan kamuoyunda "Ukrayna'da başarı sağlandı" algısını güçlendirerek siyaseten güç toplama girişimi olarak da değerlendirilebilir.

Sonuç

Ukrayna'nın Kursk harekatinin savaşın bitirilmesi noktasında bir baskı unsuru veya bir dönüm noktası olarak telakki edilmesi pek mümkün değil. Kaldı ki Kiev'in hesapları, Moskova'nın taktiksel harekatiyle boşa düşmüş görünüyor. Bununla birlikte Kursk saldırısı Rusya'nın askeri ve siyasi bürokrasisinin hantallığını bir kez daha ortaya koymuyor ve Rusya'nın Ukrayna ile stratejik çıkmazını tekrar hatırlatıyor. Artık Rusya'nın karşısında Batılı güçlü bir Ukrayna ordusu var. Diğer yandan Ukrayna için Kursk hamlesi taktiksel avantaj sağlamakla birlikte Rusya'ya karşı denklem değiştiren bir hamle olmaktan oldukça uzak. Sonuçta personel ve askeri ekipman zayiatı göz önünde bulundurulduğunda Kursk harekatinin Ukrayna için maliyetli bir operasyona dönüştüğü görülüyor.